

Sygn. akt IA Ca 1487/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Sadowski

Sędziowie: SA Bogdan Świerczakowski (spr.)

SO (del.) Jolanta de Heij-Kaplińska

Protokolant: st. sekr. sąd. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 10 maja 2013 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) z siedzibą

w W.

przeciwko M. K.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 3 października 2012 r., sygn. akt I C 1173/11

1. oddała obie apelacje;

2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1487/12

UZASADNIENIE

(...) z siedzibą w W. wniosła o zasądzenie od M. K. kwoty 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 9 stycznia 2007 r., z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Wyrokiem z 3 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 6.400 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 października 2011 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt II) i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 2.834,02 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych:

M. K. w okresie od 17 stycznia 2002 r. do 30 września 2011 r. pracował na rzecz (...) z siedzibą w W. (dalej: Gminy) na stanowisku głównego księgowego. Umowa o pracę została rozwiązana za wypowiedzeniem przez pracownika. Do obowiązków pozwanego należało m.in. prowadzenie ksiąg rachunkowych, dekretacja i nadzór nad księgowaniem dokumentów księgowych, terminowe rozliczanie należności publicznoprawnych, bieżąca analiza ksiąg rachunkowych i windykacja należności Gminy.

W dniu 9 stycznia 2007 r. pozwany wypełnił druk przelewu na kwotę 100.000 zł z konta Gminy, czyniąc siebie odbiorcą wskazanej kwoty. W tytule przelewu wpisał „pożyczka”. Następnie, po uzyskaniu na wypełnionym uprzednio druku podpisów dwóch członków Zarządu, w tym skarbnika Gminy E. B. uprawnionych do łącznej reprezentacji, złożył w oddziale Banku (...) S.A. w W. wskazane polecenie przelewu.

W dacie dokonania przelewu Gmina nie udzieliła M. K. żadnej pożyczki. Udzielała pożyczek pracownikom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, ale co najwyżej w kwotach rzędu 2.000 - 3.000 zł.

Kwota 100.000 zł została przekazana M. K. bez wskazania celu, który skonkretyzował się dopiero w momencie powstania wierzytelności (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o. wobec Gminy.

Z przelanej niejako „na przechowanie” kwoty 100.000 zł M. K. wyliczył się co do wysokości 93.600 zł, przedstawiając dowody wpłat KP kwot na poczet faktur wystawionych przez firmy: (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o. faktur. Pozwany dokonał następujących wpłat: kwot: 4.000 zł i 4.296 zł (KP nr(...), KP nr (...)) na poczet faktury (...) stwierdzającej należność Gminy w kwocie 8.296 zł na rzecz (...) sp. z o.o., kwot 20.000 zł i 10.500 zł (KP nr(...), KP nr (...)) na poczet faktury (...) stwierdzającej należność Gminy w kwocie 30.500 zł na rzecz (...) sp. z o.o., kwoty 19.276 zł (KP nr (...)) na poczet faktury (...) stwierdzającej m.in. należność Gminy w kwocie 19.276 zł na rzecz (...) sp. z o.o., kwot: 11.000 zł i 12.528 zł (KP nr(...), KP nr (...)) na poczet faktury (...) stwierdzającej należność Gminy w kwocie 39.528 zł na rzecz (...) sp. z o.o. oraz kwoty 12.000 zł (KP nr(...)) na poczet faktury (...) stwierdzającej należność Gminy w kwocie 36.600 zł na rzecz (...) sp. z o.o.

Przedstawione przez pozwanego dowody KP na kwoty 4.500 zł i 4.650 zł nie znalazły odzwierciedlenia w przedłożonej dokumentacji księgowej Gminy, sam zaś pozwany nie przedstawił brakującego dowodu w tym zakresie wobec zaprzeczenia okolicznościom tym przez Gminę.

Pismem z dnia 27 września 2011 r. Gmina wezwała M. K. do zwrotu łącznej kwoty 1.179.000 zł tytułem zwrotu korzyści pobranej bez tytułu prawnego.

Zdaniem Sądu powódka niesłusznie upatruje podstawy swych roszczeń w art. 410 § 2 k.c., odnoszącego się do świadczenia nienależnego. Po pierwsze, powódka nie udzieliła pozwanemu pożyczki, po drugie, w dacie dokonania przelewu strony nie łączył żaden stosunek prawny, po trzecie: ów stosunek prawny nie był do przewidzenia także w przyszłości, wreszcie po czwarte, podpisanie polecenia przelewu na kwotę 100.000 zł na rzecz pozwanego przez osoby uprawnione do reprezentacji odbyło się bez podstawy prawnej i bez wskazania jego celu, ale w oparciu o inne pozaprawne źródło uzgodnień, u podstaw którego nie leżało wykonanie względem pozwanego zobowiązania poprzez spełnienie świadczenia. Skoro więc przelew został dokonany bez istnienia podstawy prawnej i za pełną akceptacją Gminy, to nie stanowił świadczenia nienależnego. Było to świadczenie przekazane na bliżej nieokreślone cele, bez podstawy prawnej. W tych okolicznościach zdaniem Sądu I instancji powódka nie może domagać się zwrotu przekazanej kwoty na podstawie art. 410 § 2 k.c., a jedynie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia na mocy art. 405 k.c.

Kwota 100.000 zł z konta powódki zasilila konto pozwanego w dniu 9 stycznia 2007r. bez podstawy prawnej. Jednakże zasady wzajemnej współpracy stron opartej na zaufaniu, nie stały na przeszkodzie temu, by przekazać pozwanemu ww. kwotę na poczet nieokreślonego celu, który skonkretyzował się w przyszłości jako konieczność zaspokojenia wierzycieli powódki z tytułu wykonywanych na jej rzecz usług remontowo - budowlanych. Niemniej, w dacie dokonania przelewu, pozwany stał się bezpodstawnie wzbogacony i miał obowiązek zwrotu wpłaconej na jego konto kwoty. Obowiązek ten następnie prawie w całości ustał, wobec wyzbycia się przez pozwanego korzyści, wskutek dokonania płatności w imieniu powodowej Gminy na rzecz jej kontrahentów. Płatności te, wymienione w części faktograficznej uzasadnienia, dotyczyły nieopłaconych usług świadczonych na rzecz powódki przez (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o., udokumentowanych dokumentami KP i fakturami wystawionymi przez usługodawców (KP k.33-38, faktury k.48-52). Spośród łącznej kwoty 102.750 zł pozwany nie udokumentował jedynie dwóch pozycji, objętych niezłożoną fakturą nr (...), na którą składają kwoty: 4.500 zł i 4.650 zł (dokumenty (...))W pozostałym zakresie pozwany wyliczył się z przekazanych środków. Żaden przepis prawa nie zabrania dłużnikowi spełnić świadczenia przed terminem jego wymagalności.

Przedstawione faktury dowodzą, iż usługi w nich wskazane na rzecz Gminy zostały wykonane, a należności z nich wynikające zostały przez pozwanego zapłacone, co potwierdzają z jednej strony dokumenty KP, a z drugiej strony brak roszczeń kontrahentów wskazanych w fakturach do samej Gminy o zapłatę tych należności.

Kierując się powyższymi względami Sąd Okręgowy uznał, iż pozwany wykazał, że uzyskaną korzyść zużył w interesie powódki w zakresie kwoty 93.600 zł, a pozostałe 6.400 zł powinien zwrócić jako bezpodstawnie uzyskaną korzyść i taką też kwotę zasądził. W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu. Orzeczenie o odsetkach zostało uzasadnione treścią art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. przy uwzględnieniu faktu, że pozwany został wezwany do zwrotu kwoty 100.000 zł pismem z dnia 27 września 2011 r., z którym zapoznał się nie później niż w chwili sporządzenia na nie odpowiedzi, tj. 14 października 2011 r. Odsetki ustawowe należą się od dnia następnego. Orzeczenie o kosztach zapadło przy zastosowaniu art. 100 k.p.c.

Obie strony wniosły apelację od powyższego wyroku.

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo (zakres zaskarżenia został uściślony na rozprawie apelacyjnej). Zarzucił naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., w szczególności poprzez niewszzechstronną i błędną ocenę dowodów, z naruszeniem zasad doświadczenia życiowego. Wniósł o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego kosztów za obie instancje.

Apelacja pozwanego odnosi się do wyroku w części zasądzającej i orzekającej o kosztach procesu. Także zarzucono w niej naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. a nadto naruszenie prawa materialnego – art. 409 k.c. Pozwany wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa także co do kwoty 6.400 zł i zasądzenie od powoda kosztów za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Żadna z apelacji nie zasługuje na uwzględnienie.

Odniesienie się do zarzutów (obu stron) naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. musi rozpocząć uwaga, iż poza sporem pozostaje istotna okoliczność faktyczna, że wpisanie w poleceniu przelewu jako jego tytułu wyrazu „pożyczka” (k.16), nie ma pokrycia w takiej czynności prawnej. W istocie doszło do dokonania przelewu bez wyraźnej kauzy, jednakże należy mieć na uwadze okoliczność, że pozwany pełnił w powodowej Gminie od wielu lat funkcję głównego księgowego, a więc przyjęcie przez Sąd I instancji, że otrzymał środki pieniężne niejako „na przechowanie”, jakkolwiek nieściśle, oddaje specyfikę sytuacji wynikającej z pozycji pozwanego w Gminie i wiąże się z przyjęciem uprawnionego w tych okolicznościach założenia, że powód liczył się z wykorzystaniem w przyszłości wpłaconej kwoty na jego potrzeby, zaś pozwany nie musiał się liczyć z obowiązkiem jej zwrotu bezpośrednio powodowi, a jedynie z koniecznością rozliczenia się ze sposobu jej wydatkowania. Nie przekonują zeznania świadka M. B. (k.60-62), która wykluczyła możliwość świadomego złożenia podpisu na dokumencie przelewu i wskazują na prawdopodobieństwo podpisania dokumentu in blanco. Podpisywanie dokumentów finansowych przed ich wypełnieniem, w szczególności polecenia przelewu, świadczyłoby o bardzo daleko idącej, wręcz niewiarygodnej niefrasobliwości ze strony członka zarządu. Jest natomiast prawdopodobne i Sąd przyjmuje takie ustalenie, że dopisek „pożyczka” znalazł się w dokumencie po jego podpisaniu, na co wskazuje choćby odmienny od pozostałej treści „polecenia przelewu”, charakter pisma. Okoliczność ta, pominięta w apelacji, nie ma jednak istotnego znaczenia dla wyniku sprawy.

Kwestionowanie w apelacji strony powodowej „legalności” dokonanego przelewu nie zostało dostatecznie rozwinięte. Trzeba wszakże podkreślić, iż brak jest w materiale dowodowym dostatecznych podstaw do stwierdzenia, iż pozwany wyłudził podpisy członków zarządu i w konsekwencji przelew nie był działaniem Gminy lecz jego samego, popełniającego czyn niedozwolony i zarazem przestępstwo przeciwko mieniu (oszustwo), określone w art. 286 § 1 k.k.

Ustalenie, że pozwany spłacił zobowiązania (...) do wysokości 93.600 zł, ma mocne podstawy w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Świadczą o tym faktury wystawione przez wierzycieli wymienionych w motywach rozstrzygnięcia, uzupełnione o dowody wpłat gotówki w kasie. Skarżący nie zdołał podważyć trafności ustaleń Sądu na ten temat przez samo tylko wskazanie na chronologię zdarzeń. Wpłaty na poczet faktur: nr (...) (k.34,35), (...) (k.37) i

(...) (k.38) zostały dokonane równocześnie z ich wystawieniem i po wystawieniu. Także wpłaty dotyczące faktury nr (...) (k.33,36), poza jedną - na kwotę 4.000 zł na rzecz (...) sp. z o.o., dokonane zostały równocześnie i po wystawieniu. Sąd jednak słusznie zauważył, że zapłata przed terminem nie pozostaje w sprzeczności z żadnym przepisem prawa. Należy podkreślić, że w każdej z faktur na które powołał się pozwany opisano tytuł płatności. Są to: bliżej sprecyzowane prace remontowe przy elewacji budynku J. w L., prace pomocnicze przy renowacji piwnic w budynku J., prace remontowe w pomieszczeniach przeznaczonych na siłownię i mykwę oraz zakup gruntu i ułożenie dachu budynku Gminy w K. D. (k.48-52). Powód nie odnosi się w apelacji do ustaleń Sądu na temat spłaconych długów. Można jeszcze zauważyć, iż jak wynika z kopii dowodu wpłaty znajdującej się na karcie 53 akt sprawy, Gmina dokonała w 2007 r. na rzecz (...) sp. z o.o. także płatności kwoty 146.400 zł, co uwiarygadnia zeznania pozwanego (k.62-63) i wartość dowodową dokumentów wystawionych przez tę spółkę jako wierzyciela powoda.

Sąd Okręgowy przydał istotne znaczenie brakowi faktury nr (...), co zaważyło na uwzględnieniu powództwa w części, w jakiej pozwany przedstawił na poparcie swych zeznań jedynie dokumenty kasowe. Pozwany w swej apelacji nie zdołał podważyć takiej oceny dowodów. Brak faktury ma istotne znaczenie przede wszystkim dlatego, że z samych dowodów wpłat nie wynika, jakich usług one dotyczyły. W tej sytuacji nie było wystarczających podstaw do poczynienia ustalenia o spłacie przez pozwanego cudzych wierzytelności w łącznej kwocie 9.150 zł (4.500 + 4.650). Trzeba też odnotować, że zeznania M. K. nie wniosły nic istotnego w tym zakresie.

Reasumując, Sąd Okręgowy nie naruszył zasady swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) ustalając, że pozwany spłacił zobowiązania powodowej Gminy do wysokości 93.600 zł. Sąd ten nie uchybił także prawu materialnemu, tj. art. 409 k.c. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 grudnia 1998 r., I CKN 918/97, (Lex nr 55395) „Ten, kto otrzymał pieniądze od innej osoby, które zakwalifikowane zostały jako nienależne świadczenie, i zużył je na spłacenie swego długu, wprawdzie pieniędzy tych już nie ma, ale mimo to jego wzbogacenie trwa nadal, przez zapłatę długu zmniejszyły się bowiem jego pasywa, tym samym więc nastąpił wzrost majątku co oznacza, że pozwany uzyskał nienależną korzyść majątkową.” Odpowiednio, w sytuacji jaka zaistniała w tej sprawie, w której wzbogacony zużył pieniądze na spłatę długów powoda, wzbogacenie ustało, co oznacza, że ostatecznie co do kwoty 93.600 zł pozwany nie uzyskał nienależnej korzyści majątkowej. W pozostałym zakresie, wobec niewykazania, że doszło do świadczenia zmniejszającego pasywa Gminy, powództwo musiało zostać uwzględnione na podstawie art. 410 w zw. z art. 405 k.c. oraz art. 481 § 1 i 2 k.c.

Z przedstawionych względów, przyjmując za swoje przytoczone ustalenia Sądu Okręgowego (ze wskazanym uzupełnieniem), Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 385 k.p.c. Orzeczenie o wzajemnym zniesieniu kosztów procesu zapadło na podstawie art. 100 k.p.c., wobec faktu, że apelacje obu stron zostały oddalone.